

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης “Το χριστόψωμο”

/ [Γενικά Θέματα](#)

Στο πλαίσιο του μαθήματος “Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας” ομάδα μαθητών της Γ΄ Τάξης του Γυμνασίου Παλαιοχωρίου Χαλκιδικής με την καθοδήγηση και υποστήριξη της φιλόλογου Γεωργίας Τσιούκα δραματοποίησαν και ηχογράφησαν το κείμενο του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη “Το χριστόψωμο”.

Τὸ Χριστόψωμο (1887)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΑ 1982

Σελ. 77-81

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΨΩΜΟ

(ΔΙΗΓΗΜΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ)

Μεταξὺ τῶν πολλῶν δημῶν τύπων, τοὺς ὁποίους θὰ ἔχωσι νὰ ἐκμεταλλευθῶσιν οἱ μέλλοντες διηγηματογράφοι μας, διαπρεπῆ κατέχει θέσιν ἡ κακὴ πενθερά, ὡς καὶ ἡ κακὴ μητριά. Περὶ μητριάς ἄλλοτε θὰ ἀποπειραθῶ νὰ διαλάβω τινὰ πρὸς ἐποικοδόμησιν τῶν ἀναγνωστῶν μου. Περὶ μιᾶς κακῆς πενθερᾶς σήμερον ὁ λόγος.

Εἰς τί ἔπαιεν ἡ ἀτυχὴς νέα Διαλεχτή, οὕτως ὠνομάζετο, θυγάτηρ τοῦ Κασσανδρέως μπαρμπα-Μανώλη, μετानαστεύσαντος κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, εἰς τί ἔπαιεν ἂν ἦτο στεῖρα καὶ ἄτεκνος; Εἶχε νυμφευθῇ πρὸ ἐπταετίας, ἔκτοτε δις μετέβη εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Αἰδηψοῦ, πεντάκις τῆς ἔδωκαν νὰ πῇ διάφορα τελεσιουργὰ βότανα, εἰς μάτην, ἡ γῆ ἔμενεν ἄγονος. Δύο ἢ τρεῖς γύφτισσαι τῆς ἔδωκαν νὰ φορέσῃ περίαπτα θαυματουργὰ περὶ τὰς μασχάλας, εἰποῦσαι αὐτῇ ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ μόνον μέσον, ὅπως γεννήσῃ, καὶ μάλιστα υἱόν. Τέλος καλόγηρός τις Σιναΐτης τῇ ἐδώρησεν ἡγιασμένον κομβολόγιον, εἰπὼν αὐτῇ νὰ τὸ βαπτίζῃ καὶ νὰ πίνῃ τὸ ὕδωρ. Τὰ πάντα μάταια.

Ἐπὶ τέλους μὲ τὴν ἀπελπισίαν ἦλθε καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῆς συνειδήσεως, καὶ δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἔνοχον. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν ἐφρόνει καὶ ἡ γραῖα Καντάκαινα, ἡ πενθερά της, ἥτις ἐπέρριπτεν εἰς τὴν νύμφην αὐτῆς τὸ σφάλμα τῆς μὴ ἀποκτήσεως ἐγγόνου διὰ τὸ γῆράς της.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ σύζυγος τῆς Διαλεχτῆς ἦτο τὸ μόνον τέκνον τῆς γραίας ταύτης, καὶ οὗτος δὲ συνεμερίζετο τὴν πρόληψιν τῆς μητρός του ἐναντίον τῆς συμβίας αὐτοῦ. Ἄν δὲν τῷ ἐγέννα ἡ σύζυγός του, ἡ γενεὰ ἐχάνετο. Περίεργον δὲ ὅτι πᾶς Ἕλλην τῆς ἐποχῆς μας ἱερώτατον θεωρεῖ χρέος καὶ ὑπερτάτην ἀνάγκην τὴν διαιώνισιν τοῦ γένους του.

Ἐκάστοτε, ὁσάκις ὁ υἱὸς της ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ταξιδίου του, διότι εἶχε βρατσέραν, καὶ ἦτο τολμηρότατος εἰς τὴν ἀκτοπλοίαν, ἡ γραῖα Καντάκαινα ἤρχετο εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ, τὸν ὠδήγει εἰς τὸν οἰκίσκον της, τὸν ἐδιάβαζε, τὸν ἐκατήχει, τοῦ ἔβαζε *μαναφούκια**, καὶ οὕτω τὸν προέπεμπε παρὰ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἔλεγε μόνα τὰ ἐλάττωματά της, ἀλλὰ τὰ *αὐγάτιζε*· δὲν ἦτο μόνον «μαρμára», τουτέστι στεῖρα, ἡ νύμφη της, τοῦτο δὲν ἤρκει, ἀλλ' ἦτο *ἄπαστρη**, *ἀπασσάλωτη**, *ξετσίπωτη*, κτλ. Ὅλα τὰ εἶχεν, «ἡ ποῖσα, ἡ δεῖξα, ἡ ἄκληρη».

Ὁ καπετὰν Καντάκης, σφλομωμένος, θαλασσοπνιγμένος, τὰ ἤκουεν ὅλα αὐτά, ἡ φαντασία του ἐφούσκωνεν, ἐξερχόμενος εἶτα συνήντα τοὺς συναδέλφους του ναυτικούς, ἤρχιζαν τὰ *καλῶς ὠρισεσ, καλῶς σᾶς ἡῦρα*, ἔπινεν ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ *ρώμια*, καὶ μὲ τριπλὴν σκοτοδίνην, τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης, τὴν ἐκ τῆς γυναικείας διαβολῆς καὶ τὴν ἐκ τῶν ποτῶν, εἰσῆρχετο οἶκαδε καὶ βάρβαροι σκηναὶ συνέβαινον τότε

μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 186... Ὁ καπετὰν Καντάκης πρὸ πέντε ἡμερῶν εἶχε πλεύσει μὲ τὴν βρατσέραν του εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον μὲ φορτίον ἀμνῶν καὶ ἐρίφων, καὶ ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἐώρταζε τὰ Χριστούγεννα εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀλλὰ τὸν λογαριασμὸν τὸν ἔκαμνεν ἄνευ τοῦ ξενοδόχου, δηλ. ἄνευ τοῦ Βορρά, ὅστις ἐφύσησεν αἰφνιδίως ἄγριος, καὶ ἔκλεισεν ὅλα τὰ πλοῖα εἰς τοὺς ὅρμους ὅπου εὐρέθησαν. Εἶπομεν ὅμως ὅτι ὁ καπετὰν Καντάκης ἦτο τολμηρὸς περὶ τὴν ἀκτοπλοΐαν.

Περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ὁ ἄνεμος ἐμετριάσθη ὀλίγον, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐξηκολούθει νὰ πνέῃ. Τὸ μεσονύκτιον πάλιν ἐδυνάμωσε.

Τινὲς ναυτικοὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστοιχημάτιζον ὅτι, ἀφοῦ κατέπεσεν ὁ Βορράς, ὁ καπετὰν Καντάκης θὰ ἔφθανε περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ἡ σύζυγός του ὅμως δὲν ἦτο ἐκεῖ νὰ τοὺς ἀκούσῃ καὶ δὲν τὸν ἐπερίμενεν.

Αὕτη ἐδέχθη μόνον περὶ τὴν ἐσπέραν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πενθερᾶς της, ἀσυνήθως φιλόφρονος καὶ μειδιώσης, ἥτις τῇ εὐχήθη τὸ ἀπαραίτητον «καλὸ δέξιμο» καὶ διὰ χιλιοστὴν φορὰν τὸ στερεότυπον «μ' ἕναν καλὸ γυιό».

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προσέφερε καὶ ἕν *χριστόψωμο*.

— Τὸ ζύμωσα μοναχὴ μου, εἶπεν ἡ θεια-Καντάκαινα, μὲ γειὰ νὰ τὸ φᾶς.

— Θὰ τὸ φυλάξω ὥς τὰ Φῶτα, διὰ ν' ἁγιασθῇ, παρετήρησεν ἡ νύμφη.

— Ὅχι, ὄχι, εἶπε μετ' ἄλλοκότου σπουδῆς ἡ γραῖα, τὸ δικό της φυλάει ἡ καθεμιὰ νοικοκυρὰ διὰ τὰ Φῶτα, τὸ πεσκέσι τρώγεται.

— Καλά, ἀπήντησεν ἡρέμα ἡ Διαλεχτή, τοῦ λόγου σου ξέρεις καλύτερα.

Ἡ Διαλεχτὴ ἦτο ἀγαθωτάτης ψυχῆς νέα, οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ἢ νὰ ὑποπτεύσῃ κακόν τι.

— Πῶς τό 'παθε ἡ πεθερά μου καὶ μοῦ ἔφερε χριστόψωμο, εἶπε μόνον καθ' ἑαυτήν, καὶ ἀφοῦ ἀπῆλθεν ἡ γραῖα, ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ ἐκοιμήθη μετὰ τινος δεκαετοῦς παιδίσκης γειτονοπούλας, ἥτις τῇ ἔκαμνε συντροφίαν ὡσάκκις ἔλειπεν ὁ σύζυγός της.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐκοιμήθη πολὺ ἐνωρίς, διότι σκοπὸν εἶχε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ ναὸς δὲ τοῦ ἁγ. Νικολάου μόλις ἀπεῖχε πεντήκοντα βήματα ἀπὸ τῆς οἰκίας της.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐσήμαναν παρατεταμένως οἱ κώδωνες. Ἡ Διαλεχτὴ ἠγέρθη, ἐνεδύθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ παρακοιμωμένη αὐτῇ κόρη ἦτο συμπεφωνημένον, ὅτι μόνον μέχρις οὔ σημάνῃ ὁ ὀρθρος θὰ ἔμενε μετ' αὐτῆς, ὅθεν ἀφυπνίσασα αὐτὴν τὴν ὠδήγησε πλησίον τῶν ἀδελφῶν της. Αἱ δύο οἰκίαι ἐχωρίζοντο διὰ τοίχου κοινοῦ.

Ἡ Διαλεχτὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ μόλις παρῆλθεν ἡμίσεια ὥρα καὶ γυνὴ τις πτωχὴ καὶ χολὴ δυστυχῆς, ἥτις ὑπηρετεῖ ὡς νεωκόρος τῆς ἐκκλησίας, ἐλθοῦσα τῇ λέγει εἰς τὸ οὗς:

— Δῶσέ μου τὸ κλειδί, ἦλθε ὁ ἄντρας σου.

— Ὁ ἄντρας μου! ἀνεφώνησεν ἡ Διαλεχτὴ ἐκπληκτος.

Καὶ ἀντὶ νὰ δώσῃ τὸ κλειδί ἔσπευσε νὰ καταβῇ ἡ ἰδίᾳ.

Ἐλθοῦσα εἰς τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας βλέπει τὸν σύζυγόν της κατάβρεκτον, ἀποστάζοντα ὕδωρ καὶ ἀφρόν.

— Εἶμαι μισοπνιγμένος, εἶπε μορμυρίζων οὗτος, ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε. Ἀντὶ νὰ τὸ ρίξωμε ἔξω, τὸ καθίσαμε στὰ ρηχά.

— Πέσατε ἔξω; ἀνέκραξεν ἡ Διαλεχτή.

— Ὅχι, δὲν εἶναι, σοῦ λέγω, τίποτε. Ἡ βρατσέρα εἶναι σίγουρη, μὲ δύο ἄγκουρες ἀραγμένη, καὶ καθισμένη.

— Θέλεις ν' ἀνάψω φωτιά;

— Ἄναψε, καὶ δῶσέ μου ν' ἀλλάξω.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κιβωτίου ἐνδύματα διὰ τὸν σύζυγόν της καὶ ἥναψε πῦρ.

— Θέλεις κανένα ζεστό;

— Δὲν μ' ὠφελεῖ ἐμένα τὸ ζεστό, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Κρασὶ νὰ βγάλῃς.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ βαρελίου οἶνον.

— Πῶς δὲν ἐφρόντισες νὰ μαγειρεύσης τίποτε; εἶπε γογγύζων ὁ ναυτικός.

— Δὲν σ’ ἐπερίμενα ἀπόψε, ἀπήντησε μετὰ ταπεινότητος ἡ Διαλεχτή. Κρέας ἐπῆρα. Θέλεις νὰ σοῦ ψήσω πριζόλα;

— Βάλε στὰ κάρβουνα, καὶ πήγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Θὰ ἔλθω κ’ ἐγὼ σὲ λίγο.

Ἡ Διαλεχτή ἔθεσε τὸ κρέας ἐπὶ τῆς ἀνθρακιᾶς, ἥτις ἐσχηματίσθη ἤδη, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ συζύγου της, ἥτις ἦτο καὶ ἰδικὴ της ἐπιθυμία, διότι ἠθέλε νὰ κοινωνήσῃ. Σημειωτέον ὅτι τὴν φράσιν «πήγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου» ἔβαψεν ὁ Καντάκης διὰ στρυφνῆς χροιάς.

— Ἡ μάννα μου δὲν θὰ τό ’μαθε βέβαια ὅτι ἦλθα, παρετήρησεν αὐθις ὁ Καντάκης.

— Ἐκείνη εἶναι στὴν ἐνορία της, ἀπήντησεν ἡ Διαλεχτή. Θέλεις νὰ τῆς παραγγείλω;

— Παραγγειλέ της νὰ ἔλθῃ τὸ πρωί.

Ἡ Διαλεχτή ἐξῆλθεν. Ὁ Καντάκης τὴν ἀνεκάλεσεν αἴφνης.

— Μὰ τώρα εἶναι τρόπος νὰ πᾶς ἐσὺ στὴν ἐκκλησιά, καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃς μόνον;

— Νὰ μεταλάβω κ’ ἔρχομαι, ἀπήντησεν ἡ γυνή.

Ὁ Καντάκης δὲν ἐτόλμησε ν’ ἀντεῖπῃ τι, διότι ἡ ἀπάντησις θὰ ἦτο βλασφημία. Οὐχ ἦττον ὅμως τὴν βλασφημίαν ἐνδιαθέτως τὴν ἐπρόφερεν.

Ἡ Διαλεχτή ἐφρόντισε νὰ στείλῃ ἀγγελιοφόρον πρὸς τὴν πενθεράν της ἕνα δωδεκαετῆ παῖδα τῆς αὐτῆς ἐκείνης γειτονικῆς οἰκογενείας, ἥς ἡ θυγάτηρ ἐκοιμήθη ἀφ’ ἐσπέρας πλησίον της, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ναόν.

Ὁ Καντάκης, ὅστις ἐπεῖνα τρομερά, ἤρχισε νὰ καταβροχθίζῃ τὴν πριζόλαν. Καθήμενος ὀκλαδὸν παρὰ τὴν ἐστίαν, ἐβαρύνετο νὰ σηκωθῇ καὶ ἀνοίξῃ τὸ ἐρμάρι διὰ νὰ λάβῃ ἄρτον, ἀλλ’ ἀριστερόθεν αὐτοῦ ὑπεράνω τῆς ἐστίας ἐπὶ μικροῦ σανιδώματος εὗρίσκετο τὸ χριστόψωμον ἐκεῖνο, τὸ δῶρον τῆς μητρὸς του πρὸς τὴν νύμφην αὐτῆς. Τὸ ἔφθασε καὶ τὸ ἔφαγεν ὀλόκληρον σχεδὸν μετὰ τοῦ ὀπτοῦ κρέατος.

.....
....

Περὶ τὴν αὐγὴν, ἡ Διαλεχτή ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ ναοῦ, ἀλλ’ εὔρε τὴν πενθεράν της

περιβάλλουσιν διὰ τῆς ὠλένης τὸ μέτωπον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ γοερῶς θρηνοῦσαν.

Ἐλθοῦσα αὕτη πρὸ ὀλίγων στιγμῶν τὸν εὔρε κοκκαλωμένον καὶ ἄπνουν. Ἐπάρασα τοὺς ὀφθαλμούς, παρετήρησε τὴν ἀπουσίαν τοῦ *χριστοψώμου* ἀπὸ τοῦ σανιδώματος τῆς ἐστίας, καὶ ἀμέσως ἐνόησε τὰ πάντα.

Ὁ Καντάκης ἔφαγε τὸ φαρμακωμένο χριστόψωμον, τὸ ὁποῖον ἡ γραῖα στρίγλα εἶχε παρασκευάσει διὰ τὴν νύμφην της.

Ἰατροὶ ἐπιστήμονες δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ· οὐδεμία νεκροψία ἐνεργήθη. Ἐνομίσθη ὅτι ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ παγώματος συνεπεία τοῦ ναυαγίου. Μόνη ἡ γραῖα Καντάκαινα ἤξευρε τὸ αἷτιον τοῦ θανάτου.

Σημειωτέον ὅτι ἡ γραῖα συναισθανθεῖσα καὶ αὐτὴ τὸ ἔγκλημά της, δὲν ἐμέμφθη τὴν νύμφην της, ἀλλὰ τούναντίον τὴν ὑπερήσπισε κατὰ τῆς κακολογίας ἄλλων. Ἐὰν ἔζησε καὶ ἄλλα κατόπιν Χριστούγεννα, ἡ ἄστοργος πενθερὰ καὶ ἀκουσία παιδοκτόνος, δὲν θὰ ἦτο βεβαίως πολὺ εὐτυχὴς εἰς τὸ γῆράς της.

(1887)

Πηγή: digitalschool.minedu.gov.gr